

8

ULUSAL
SOSYAL HİZMETLER
KONGRESİ

TÜRKİYE'DE
SOSYAL POLİTİKANIN
DÖNÜŞÜMÜ:

8. ULUSAL SOSYAL HİZMETLER KONGRESİ

”

TÜRKİYE'DE SOSYAL POLİTİKANIN DÖNÜŞÜMÜ: YERELLEŞME VE SOSYAL HİZMETLER

15-16 NİSAN 2016

ANKARA

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Doç. Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban

SHU Bülent Karakuş

SHU Abidin Özdemir

Dr. Melek Zubaroğlu Yanardağ

Arş. Gör. Mehmet Can Aktan

lımcılar başta olmak üzere, kongrenin hazırlık ve gerçekleşme aşamasında emeği geçen tüm kişi ve kuruluşlar ile kongremize katılım sağlayan herkese teşekkür ediyor, kongre sürecinde yapılan paylaşımlar ve kitapta yer alan bilgilerin ülkemizdeki hizmetlerin gelişimine ve kullanıcılarına katkısı olmasını temenni ediyoruz.

Saygılarımızla,

Bülent KARAKUŞ

Sosyal Hizmet Uzmanları
Derneği Genel Başkanı

Doç. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU
ÇOBAN

Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

İÇİNDEKİLER

KONFERANSLAR

Yerel Yönetimler ve Hizmetin Ötesi
Prof. Dr. İlhan TEKELİ

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
Rıza TÜRMEN

Avrupa'da Yerelleşme ve Sosyal Hizmetler - Avusturya Örneği
SHU Ramis DOĞAN

PANEL

Türkiye'de Sosyal Politikanın Dönüşümü
SHU Dr. Gülcan URHAN

Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Yerelleşmesi: Fırsatlar ve Riskler
Yrd. Doç. Dr. Taner ARTAN

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ ŞUBE SUNUMLARI

SHUDER Ankara Şube Başkanı Aslıhan AYKARA

SHUDER Hatay Şube Başkanı Cemile GÜVERCİN SAYIN

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET EMEKÇİLERİ SENDİKASI SUNUMLARI

Türkiye'de Sosyal Politikalarda Dönüşümün Sosyal Hizmet
Emekçilerine Yansımaları

SHU Yusuf ÖZDEN

İstihdam Politikalarında Değişim Planları ve Sosyal Hizmet
Emekçilerine Yansımaları

SHU Yusuf ÖZDEN

SÖZEL BİLDİRİLER

Sosyal Hizmet Eğitiminde İkilem: Uluslararası Sosyal Hizmet
Eğitimi ve Yerelleşme

Dr. Oğuzhan ZENGİN

Sosyal Hizmet Eğitiminde Sözün Bittiği Yer: Açıköğretim

Doç. Dr. Kamil ALPTEKİN / SHU Selami TOPUZ

Yerel Yönetimlerde Kadınlara Yönelik Hizmetlerin Feminist
Sosyal Çalışma Perspektifiyle Değerlendirilmesi

Arş. Gör. Hande ALBAYRAK / Arş. Gör. Görkem KELEBEK

Engellilere Yönelik Eğitim ve Kültür Haklarının Ülkeler Arası
Karşılaştırılması: Türkiye - İsveç Örneği

Cansu BERK / Esra ZARARSIZ / Hesna KESEN

1

3

9

16

29

31

47

63

65

73

77

79

88

97

99

108

116

134

Mersin İli Mut İlçesinde Yaşayan Ağır Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Sosyal Yaşama Katılımlarının Değerlendirilmesi SHU Manolya KARAOĞLAN	143
Engel (Siz) Engelli Politikaları Elvan YAVUZ	158
Sosyal Hizmet ve Silahlı Kuvvetler Yrd. Doç. Dr. Bülent ŞEN	164
Yerelleşme Sürecinde Kentsel Yaşam Kalitesi ve Sosyal Hizmetler SHU İrem TUFAN	181
Yerel Kalkınma Uygulamaları ve Sosyal Belediyecilik Gelişiminin Stratejik Planlara Yansımaları: İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği Ekonomist Derya ALTUN	193
Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetlerin Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Yapılandırılma Sorunsalı Öğr. Gör. Aysin Çetinkaya BÜYÜKBODUR / Arş. Gör. Sıla BULUT / Arş. Gör. Selda MEYDAN	205
Yerel Yönetimlerde Klientalist Bakış Açısının Hak Temelli Sosyal Hizmet Yaklaşımı Çerçevesinde İncelenmesi Arş. Gör. Selda MEYDAN / Öğr. Gör. Aysin ÇETİNKAYA BÜYÜKBODUR / Arş. Gör. Sıla BULUT	213
Yerelleşme, Kent Konseyleri Ve Sosyal Hizmetler Yrd. Doç. Dr. Hüsamettin ÇETİN	225
Yerel Yönetimlerin Sosyal Boyutu: Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımlar Doç. Dr. Mehmet Zafer DANIŞ	234
Resmi İdeolojinin Oluşumu ve Sosyal Politikanın Yerelleşmesine Yerel Dinamiklerin Ters Etkisi SHU Yusuf ÖZDEN	260
Meslek Etiğine Uygun Hak Temelli Uygulamaların Yerelde Yapılandırılması Dr. Melek ZUBAROĞLU YANARDAĞ	266
Sosyal Politikaların Bir Aracı Olarak Sosyal Güvenlik Sistemleri Dr. Halil İbrahim MİL	272
Gündem 2030 – Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi: İzmir Yerel Yönetimlerinde Toplumsal Cinsiyetin Ana Akımlaştırılması Politikaları Doc. Dr. Meneviş UZBAY PİRİLİ / Ekonomist Derya ALTUN	279

Türkiye'de Sosyal Politika Ve Sosyal Politikanın Dönüşümü Öğr. Gör. Ferit BERK	294
Yoksullukla Mücadelede Hedefleme Mekanizmaları Üzerine Bir Değerlendirme Arş. Gör. Döne AYHAN / Arş. Gör. Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ	310
Yoksulluk Ekseninde Engelli Birey ve Ailelerin Yaşadığı Sosyo-Ekonomik Problemler Gülşen TAŞ / Merve MUMCU	320
Yoksulluğun Fonksiyonları Doç. Dr. İshak AYDEMİR / Doç. Dr. Gülsüm ÇAMUR DUYAN	335
Sosyal Hizmetler Alanında Yerelleşme "Ülke Örnekleri ve Tespitler" SHU Kamu Yönetimi Uzmanı Bülent KARAKUŞ / Kamu Yönetimi Uzmanı Feray KARA / SHU Sultan SAKINCI KARAKUŞ	349
"Hollanda – Overijssel Eyaletinde Madde Bağımlılığı Tedavi ve Rehabilitasyonu Alanında Sosyal Hizmet Mesleki Uygulamalarına Genel Bir Bakış (Tactus Kurumu Örneği) Psikolog Metin G. TAPAN / SHU Sinan TURUNÇ	365
İsveç'te Yerel Yönetimlerin Yaşlı Bakım Hizmetlerindeki Rolü ve Türkiye Açısından Düşündürdükleri Dr. Özge Sanem ÖZATEŞ GELMEZ	371
Antalya Muratpaşa Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü SHU Raziye ÖZER	381
Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli Ayrımcılıkla Yerel Yönetimlerde Mücadeleye Dair Uluslararası İyi Örnekler ve Türkiye'de Yaşanılan Sorunlar SHU Nazlı Gizem YILDIRIM / SHU Elif Burcu YAMANER / SHU Tarık ŞİMŞEK	386
Sosyal Hizmette İlk Görüşme (Kapsayan, Kabullenen ve Onaylayan Olmak) SHU Murat HALIŞÇELİK	390
"Güvenli Bir Hayat Var" Projesi SHU Yasemin GÖZKONAN KAHVECİ	399
Evde Sağlıkta Sosyal Hizmet'in Önemi Öğr. Gör. Ergün HASGÜL	409
Türkiye'de 18 Yaş Altı Madde Kullananların Sosyodemografik Özelliklerinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma SHU Gamze SAÇAKLI / D.Bşk. Yusuf ÖZTÜRK / Tb. Mustafa Kemal ÇETİN	416

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE HEDEFLERİME MEKANİZMALARINI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Döne AYHAN¹
Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ¹

GİRİŞ

Yoksulluk dünyada ve ülkemizde ciddiyle üzerinde durulan bir konudur. Geçmişten günümüze yoksulluk olgusu çeşitli şekillerde kendisini göstermekte ve ülkelerin bu konuya bakış açısı farklılıklar arz etmektedir. Kavramın tanımında olan farklılaşma çözüm önerilerinde de kendisini göstermektedir. Profesyonel kişi ve kurumlarca yürütülen bir mekanizmanın söz konusu olduğu durumlarda yardıma ihtiyaç duyanların tespit edilmesinin objektif bir şekilde yapılabilmektedir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma girişimleri sürecinde ele alması gereken başlıca konulardan biri de yoksulluk ve buna bağlı gelişen sosyal dışlanmadır. Avrupa 2020 Stratejisini yakından takip eden Türkiye bu yolda kendi sosyal politikalarını da düzenlemek durumundadır. Öyle ki Avrupa 2020 Stratejisi kapsamında sıkça dile getirilen yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan vatandaşların sayısının azaltılması yolunda Türkiye de bir takım önlemler almaya başlamıştır. Bu önlemlerin ve olumlu gelişmelerin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde artması geç ama sevindirici bir gelişmedir. Bu gelişmeler arasında hedefleme mekanizmalarında da bir takım gelişmeler meydana gelmiştir. Bu çalışma kapsamında sosyal yardım alanında en önemli kurumlardan olan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün sosyal yardım sağlanmasında gerçek ihtiyaç sahiplerini tespit edebilmek için izlediği yöntem, kullandığı araçlar ve veri tabanı değerlendirmeye alınacaktır.

Yoksulluk Nedir?

Yoksulluk sosyal bilimlerin ilgi odağında yer alan bir konudur. Farklı disiplinler tarafından ele alınıp değerlendirilmesi kavramın tanımında çeşitliliklere neden olmaktadır. Disiplinler arası çalışma gerektirmesi sebebiyle yoksulluk kavramı girift bir yapıya sahiptir. Yoksulluk içinde barındırdığı farklı dinamikler nedeniyle genel geçer bir tanım yapmak mümkün değildir. Yoksulluk farklı unsurların bir arada etkili olduğu bir olgudur. "Yoksulluk genelde maddi kaynaklardan, bazen de kültürel kaynaklardan yoksun kalındığını ifade eden bir durumdur" (Marshall, 1999: 825). Yoksulluğun telaffuz edildiği durumlarda görece, mutlak ve insani yoksulluk ayrımı yapılmaktadır. Mutlak yoksulluk kavramı geçimsizlik fiziksel temel bakım ihtiyaçlarının karşılanmasına dayanmaktadır.

¹ Araştırma Görevlisi, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

"Mutlak yoksulluk hane halkının veya bireyin asgari yaşam düzeyini sürdürebilmesi için gerekli olan en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamaması durumudur" (Memiş, 2014: 148). Görece yoksullukta ise yoksulluğun kültürel olarak değişkenlik gösterdiği varsayımından hareketle standardize edilmiş bir yapının mümkün olmayacağı düşünülmektedir. Adam Smith'in tanımına göre, temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilen ancak kişisel kaynakların yetersizliği yüzünden toplumun genel refah düzeyinin altında kalan ve topluma sosyal açıdan katılımları engellenmiş olanlar görece yoksullardır. İnsani yoksulluk ise temel insan yeteneklerini sürdürebilecek olan mal, hizmet ve altyapıya ulaşma noktasında kısıtlanmanın söz konusu olduğu durumdur (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011:63).

Görüldüğü üzere yoksulluk tanımlamalarında çeşitlilik söz konusudur. Net bir yoksulluk tanımının yapılamaması konunun farklı boyutlarına ağırlık verilerek çalışma yapmaya sebep olmaktadır. Kavramı tanımlamaktansa o olguya neden olan sebepleri analiz edip ortaya çıkarmak konuyu anlamak açısından faydalı olacaktır. Yoksulları betimleyen bir profil sunmak olanaksızdır; yoksulluğun yüzü farklılıklar gösterir ve sürekli değişir (Giddens, 2008: 308).

Küreselleşme Bağlamında Yoksulluk

Küreselleşme sosyal, ekonomik, kültürel boyutları içeren kompleks bir kavramdır. Küreselleşme dünyaya geneline hâkim olan çok boyutlu bir süreçtir. Küreselleşme bir yandan ekonomik ilerlemeyi getirirken diğer yandan sosyal alanda gerilemeye neden olmuştur. "Özellikle 1980'li yılların sonları ve 1990'lı yılların başlarından itibaren dünyada yaygın olarak kullanılan bir kavramdır" (Seyidoğlu, 2013: 226). Küreselleşme günümüz dünyasının karşı konulamaz bir gerçeğidir. Küreselleşme hız kazanarak ve devamlılığını sağlayarak bir değişim öncüsü olmaktadır. Ülkeleri ve toplumları birbirine bağımlı kılan küreselleşme kültürel boyutta etkinliğini daha fazla göstermektedir. Küresel öğelerin yerel öğeleri içine alarak kendi potansiyelinde erittiği günümüzde yoksulluk farklı şekillerde algılanmaktadır. Küresel dönemde neoliberal politikaların etkisiyle yoksulluğun görünümü değişmiştir. Yoksullukla mücadelede benimlenen ilkelerin uygulanamaması kurum tarafından yapılan yardımlara bağımlı yaşayan bir kitleyi meydana gelmektedir. Yardımlardan yararlanan kişilerin bunu bir hak olarak algılaması ve hükümet erkinin görevi gereği düşünülerek hareket edilmesi ülkemizde sosyal yardımların temel mantığının anlaşılmasını göstermektedir. Bu bağlamda yoksulluk kültürü ve bağımlılık kültürü kaçınılmaz hale gelmektedir. "Oscar Lewis yoksulların bir yoksulluk alt kültüründe yaşadıkları ve bu kültürün onları toplumun geri kalan kesiminden ayırmakla kalmayıp, yoksulluğa mahkûm ettiği tezini geliştirmiştir. Yoksullar problemleri, engellemeleri ve dışlanmışlıkları yenmek için kendilerine has tutumlar, değerler ve